

λέγει· «ἂν διαλέγονται δύο καὶ ὁ εἷς ἀπ' αὐτοὺς θυμῶνεται, ἐκεῖνος ὅπουδὲν ἐναντιεῖται, ἔναι φρονιμώτερος»

Εἷς ὅσα λοιπὸν πρέπει νὰ ἐπιτηδεύονται καὶ νὰ γυμνάζονται οἱ νέοι, ἔρχομαι νὰ φηγηθῶ· ἤγουν νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν τρυφήν καὶ τὴν γαστριμαργίαν καὶ νὰ κρατοῦν τὴν γλῶσσαν τους καὶ νὰ μὴ ὀργίζονται· καὶ νὰ μηδὲν ἀπλώνουν τὰ χερίά τους. Καὶ ἀπ' αὐτὰ ἐν ἑκάστον πῶσον καὶ ποταπὸν ἔναι, ὡς σκοπήσωμεν. Καὶ πρῶτον νὰ ἀρχίσω ἀπὸ τὸν ὕστερον λόγον καὶ μὲ παραδείγματα νὰ τὰ παραδώσω νὰ γνωρισθοῦν.

Πολλοὶ ἀπλωσαν τὰ χερίά τους καὶ ἐδέχθησαν χαρίσματα ἄδικα, ὅθεν συνέβη καὶ ἔχασαν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν ὅπου εἶχασιν πρότερον· ὡς ἂν ὁ Γύλιππος, ὁ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων, εἶχε λύσει τὰ σακκία τῶν | σταμένων, καὶ ἐπῆρεν ὅσα τοῦ ἐφάνη, Page 21. καὶ διὰ τοῦτο ἐξορίσθη τῆς πατρίδος.

Καὶ τὸ νὰ μὴ ὀργίζεται ὁ ἄνθρωπος, ἔναι ἴδιον σοφοῦ ἀνδρός. Καὶ μαρτυρεῖ το ὁ Σωκράτης· ἐπειδὴ ἔτυχε κάποιος νέος θρασὺς καὶ μιαρὸς νὰ τὸν λακτίσει καὶ ὅσοι ἔτυχαν σιμᾶ καὶ τὸν εἶδαν (1) ἐλυπήθησαν πολλὰ καὶ ἀδημόνησαν τόσον, ὥστε ἠθέλησαν καὶ νὰ τὸν κυνηγήσουν· καὶ εἶπεν ὁ Σωκράτης· «ἐὰν ἤθελε με λακτίσει γάδαρος, συμβουλεύσει με ἠθέλετε νὰ τὸν λακτίσω καὶ ἐγώ;» Ἄλλ' ὁμως οὐδὲ ἐκεῖνος ὁ νέος διὰ τὴν κακίαν του κατήντησεν εἰς καλόν, διότι ὅλοι τὸν ὠνείδιζαν καὶ ἔκραζάν τον λακτικτὴν καὶ γάδαρον· καὶ ὑπὸ τῆς αἰσχύνης ὑπῆγε καὶ ἐκρεμάσθη. Καὶ πάλιν, ὅτε ὁ Ἀριστοφάνης ἔγραψε τὴν κωμωδίαν ὁποῖαν ὠνόμασε «Νεφέλας», ὁποῖα γέμει πάσης λογῆς ὕβριν τοῦ Σωκράτους, ἔτυχε καὶ εἶπε τίς· «οὐδὲν λυπεῖσαι, ὦ Σωκράτη, νὰ σύρνεται τὸ ὄνομά σου εἰς τὸ θέατρον;» Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· «οὐδαμῶς, διότι ὑβρίζομαι εἰς τὸ θέατρον, ὡς ἂν νὰ ἤθελα ὑβρίζεσθαι εἰς μέγα κρασοπωλεῖον.» Καὶ ὅμοια τοιαῦτα θέλει φανῆ ὅτι ἐποίησε καὶ ὁ Πλά-

(1) οἶδαν.

των καὶ Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος, ἀφ' οὗ ἐστράφη ἀπὸ τὸν πόλεμον ὅπου ἦτον στρατηγὸς καὶ ἤυρε τὰ χωράφια του χέρσα καὶ ἀγριωμένα, ἔκραξε τὸν ἐπίτροπόν του καὶ εἶπε· «κλαύσειν ἤθελες, εἰάν οὐδὲν ὠργιζόμεον πολλά.» Καὶ ὁ Πλάτων, διὰ νὰ θυμωθῆ εἰς ἓνα του δοῦλον λαίμαργον καὶ βδελυρόν, ἔκραξε τὸν Σπεύσιππον, τὸν υἱὸν τῆς ἀδελφῆς του, καὶ εἶπεν· «ὑπάγε, συνέπαραι καὶ ὀνειδισαί τον, διότι ἐγὼ θυμώνομαι πολλά.» Καὶ ἴσως εἰπεῖν ἤθελε κανεὶς ὅποῖον γινώσκω το καὶ ἐγὼ, ὅτι αὐτὰ εἶναι δύσκολα καὶ βαρέα, καὶ οὐδὲν ἔναι δυνατὸν οὕτως εὐκόλα νὰ τὰ μιμηθοῦμεν· ἀλλ' ὁμως, ὅσον ἔναι δυνατόν, ἄς δοκιμάζωμεν, ἔχοντες τὰ τοιαῦτα παραδείγματα, νὰ ἐκβάλλομεν τὴν ρίζαν τῆς ἀκρατοῦς καὶ μαινομένης ὀργῆς· διότι οὐδὲ εἰς τὰ ἄλλα ὁμοιάζομεν τῶν σοφῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οὔτε εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν πραγμάτων, οὔτε εἰς τὴν καλοσύνην καὶ τὴν προκοπὴν ὅπου εἶχασιν ἐκεῖνοι. Ἄλλ' ὁμως, ἐπειδὴ ἔχομεν ἐκείνους ὡσὰν διδασκάλους καὶ ὀδηγούς εἰς τὴν προκοπὴν, ἄς τοὺς μιμούμεθα λοιπὸν καὶ ἄς ἔχομεν ἀνά χειρᾶς τὰ βιβλία τους, ὅσον ἔναι δυνατόν, μετὰ ἐπιμελείας.

Page 22.

Ἐπόλοιπον δὲ ἔναι νὰ εἰποῦμεν τὸ ὅτι πρέπει νὰ κρατεῖ ὁ ἄνθρωπος τὴν γλῶσσαν. Καὶ σφάλλει πολλά ὅπου ἤθελε νομίσει ὅτι οὐδὲν ἔναι μέγα καὶ ἐπικίνδυνον τοῦτο πάθος· ἐπειδὴ σοφὸν τίποτε καὶ χρήσιμον ἔναι νὰ σιωπᾷ καθεὶς μὲ τὸν καιρὸν. Καὶ φαίνεται μου ὅτι διὰ τοῦτο ἐπενόησαν οἱ παλαιοὶ τὰς μυστηριακὰς ἐκείνας ἐορτὰς καὶ θυσίας· διὰ νὰ συνειθίσωμεν νὰ σιωποῦμεν καὶ εἰς τὰ μυστήρια τῶν ἀνθρώπων, ἔχοντας πάντοτε τὸν ἀπὸ τοῦ θεοῦ φόβον. Καὶ οὐδὲν θέλει εὐρεθῆ ἄνθρωπος νὰ μετανοήσῃ ποτὲ ἀπὸ τὴν σιωπὴν· ἀλλὰ εἶναι πολλοὶ ὅπου ἐμετενόησαν διὰ νὰ εἰποῦν λόγον· καὶ πάλιν ἐκεῖνο ὅπου σιωπᾷ κανεὶς, εὐκόλον ἔναι νὰ τὸ εἰπῆ· ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπου ἐφθασε καὶ εἶπε, ἀδύνατον ἔναι νὰ τὸ στρέψῃ ὀπίσω. Μυρίους ἐγὼ ἔχω νὰ ἀκούσω ὅπου ἔπεσαν εἰς μεγάλας συμφορὰς διὰ τὴν ἀκρασίαν τοῦ λόγου, ὁποίους τοὺς ἀφήνω, καὶ μόνον ἓνα ἢ δύο θέλω νὰ εἰπῶ. Λοιπὸν ἔτυχεν ὁ Πτολεμαῖος ὁ

Φιλάδελφος και ἐσμίχθη τὴν Ἀρσινόην τὴν ἀδελφὴν του, και ὁ Σωτάδης εἶπεν· «οὐδὲν ἀμπώθει τὸ κέντρον εἰς καλὴν τρύπαν.» Καὶ διὰ τοῦτον τὸν λόγον πολλοὺς χρόνους εἶχε κατασαπῆ εἰς τὴν φυλακὴν, και ἔδωκε πρέπουσαν τιμωρίαν διὰ τὰ ἄκαιρά του λόγια· και διὰ νὰ γελοῦν οἱ ἄλλοι ἀκούοντες τὰ τοιαῦτα λόγια, αὐτὸς ἔκλαυσε πολὺν καιρόν. Ὅμοια τοιαῦτα και πολλὰ χειρότερα και εἶπε και ἔπαθεν ὁ Θεόκριτος ὁ σοφιστής· ἐπειδὴ ὠρισεν ὁ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ὅλοι οἱ Ἕλληνες νὰ φορέσουν ἐνδύματα πορφυρᾶ διὰ νὰ ποιήσῃ ἐορτὴν και χαρὰν εἰς τὴν νίκην ὅπου εἶχε κατὰ τῶν βαρβάρων· και εἶπεν ὁ Θεόκριτος ὅτι πρότερον εἶχα πολλὴν ἀμφιβολίαν, ἀλλ' ὅμως σήμερον τὸ ἐγνώρισα καλὰ ὅτι ὁ πορφύρεος θάνατος, ὅπου λέγει ὁ Ὅμηρος, εἶναι οὗτος· ἀπὸ ὁποῖα λόγια ἐγένετο ἐχθρὸς ἄσπονδος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ πάλιν ὁ Ἀντίγονος, ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, ὁποῖος ἦτον μονόμματος και στραβός, και διὰ νὰ τὸν ὄνειδίσῃ ὁ Θεόκριτος, ὠργίσθη πολλά, ἐπειδὴ ἔτυχε και ὁ Εὐτροπίων ὁ ἀρχιμάγειρος ἤθελε νὰ ἐξετάσῃ τὸν Θεόκριτον εἰς τινὰς ὑποθέσεις τοῦ βασιλέως, εἶπεν ὁ Θεόκριτος· «οἶδα καλὰ ὅτι ὠμόν θέλεις νὰ μὲ παραδώσῃς τοῦ Κύκλωπος.» Καὶ μὲ τοῦτον τὸν λόγον ὠνειδίζε τὸν Ἀντίγονον, ὅτι ἦτον στραβός· τὸν δὲ | Εὐτροπίωνα, ὅτι ἦτον μάγειρος. Καὶ ὁ Εὐτροπίων ἀνέφερε τὰ ἄ- Page 23. πρεπά του λόγια εἰς τὸν βασιλέα και παρ' αὐτὰ ὠρισε νὰ τὸν φονεύσουν.

Και παρὰ πάντα ἄξιον εἶναι νὰ συνειθίζουσι τὰ παιδιά νὰ λέγουσι τὴν ἀλήθειαν, ὁποῖον εἶναι πρᾶγμα ἱεροπρεπὲς και θαυμαστόν, διότι τὸ ψεῦδος εἶναι ἴδιον τῶν δούλων και ἀθλίων ἀνθρώπων, και δίκαιον εἶναι νὰ μισεῖται ἀπὸ καθ' ἓνα καλὸν και χρήσιμον ἄνθρωπον. Καὶ τοῦτο τὸ πάθος οὐδὲν το ὑπομένομεν οὐδὲ εἰς τοὺς μικροὺς και εὐτελεῖς δούλους.

15. Καὶ ὅσα εἶπα περὶ εὐκοσμίας και σωφροσύνης και προκοπῆς τῶν παιδίων, εἰς οὐδὲν ἀμφιβάλλω ὅτι νὰ μὴ τὸ εἶπα ὡσάν πρέπει. Μόνον δὲ εἰς τοῦτο ὅπου μέλλω νὰ εἰπῶ, ἔχω μεγάλην ἀμφιβολίαν, και οὐδὲν ἔχω μίαν γνώμην· διὰ τοῦτο κλίνω πότε

ἔδῶ ποτ' ἐκεῖ ὡσάν εἰς τὸν ζυγόν, καὶ οὐδὲν πορῶ νὰ κλίνω εἰς οὐδὲν μέρος, διότι ἔχω πολὺν ὄκνον καὶ φόβον ἢ νὰ ἀναγκάσω τὸ πρᾶγμα ἢ πάλιν νὰ τὸ ἐμποδίσω· ἀλλ' ὅμως ἄξιον ἔναι νὰ ἀποτολήσω νὰ εἰπῶ τόσον μόνον· ὁποῖον ἔναι τοῦτο ἀκούσατε. " Ἀρα πρέπει νὰ ἀφήσομεν νὰ συνδιατρίβουν τὰ παιδία μὲ ἐκείνους ὅπου τὰ ἀγαποῦσιν, ἢ τὸ ἐναντίον πρέπει νὰ τὰ ἐμποδίσωμεν καὶ νὰ τὰ κρατοῦμεν μακρὰν ἀπὸ τὴν συντροφίαν τῶν φίλων καὶ ἀγαπητικῶν τους; Καὶ ὅπότεν ἐγὼ ἀποβλέπω εἰς ἕνα πρὸς ἕνα πατέρα, ὁποῖοι εἶναι ὡμοὶ καὶ σκληροὶ διὰ τὴν ὕβριν τῶν παιδίων καὶ ἐντροπήν, θέλουσιν ὅτι νὰ μηδὲν ἀνακατώνονται τὰ παιδία μὲκείνους τοὺς ἀγαπητικούς· καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ εὐλαβοῦμαι καὶ οὐδὲν θέλω νὰ γένω σύμβουλος καὶ διδάσκαλος εἰς τοῦτο. Ἄλλὰ, ὅταν πάλιν ἐνθυμηθῶ τὸν Σωκράτην, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Κέβητα, καὶ ὅλον τὸν χορὸν τῶν σοφῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, ὁποῖοι ἐδοκίμασαν τὸν ἔρωτα τῶν παιδίων καὶ ἐπαίδευσάν τα εἰς μεγάλην προκοπὴν καὶ τελείαν ἀρετὴν τῶν τρόπων, τότε πάλιν ἐγὼ ἔχω ἄλλην γνώμην, καὶ στέργω καὶ ἐπαινῶ τὴν γνώμην τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Εὐριπίδης, ὅταν λέγη· «ἀλλὰ ἔναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄλλος ἔρως τῆς δικαίας καὶ σώφρονος καὶ ἀγαθῆς ψυχῆς.» Καὶ οὐδὲν ἔναι ἄξιον νὰ ἀφήσομεν ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ Πλάτων, ὁποῖον ἔναι στολισμένον μὲ σπουδὴν καὶ σοφίαν καὶ χάριν, ὁποῖον λέγει· | «ὅσοι ἀριστεύσουσι καὶ εὐδοκιμήσουσι, πρέπει νὰ φιλήσουν ὁποῖον ἤθελαν ἀπὸ τοὺς καλοὺς καὶ ὠραίους νέους (1).» Πρέπει γοῦν νὰ ἀποδιώξωμεν ἐκείνους ὅπου ἀγαποῦσι τοὺς νέους διὰ τὸν αἰσχρὸν ἔρωτα, καὶ νὰ ἀποδεχόμεθα ἐκείνους ὅπου ἐπιθυμοῦσι τὸν ἔρωτα τῆς ψυχῆς· καὶ τοὺς ἔρωτας τῶν Θηβαίων καὶ τῶν Ἡλείων, καὶ τὸν ἀρπαγμὸν ὅπου εἶχασιν οἱ Κρητικοὶ τὸν ἀναίσχυντον, ἃς φεύγωμεν· καὶ εἰς ὅλα αὐτὰ ἃς ποιήσῃ ἕκαστος ὅ,τι του φαίνεται κάλλιον.

Page 24.

(1) Au livre V de la République.

16. Ἐγὼ δέ, ἐπειδὴ εἶπα ὅσα πρέπει εἰς εὐταξίαν καὶ καλλωπισμὸν τῶν παιδίων, θέλω νὰ εἰπῶ ὀλίγα τινὰ καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν μεираκίων, διότι πολλάκις ὠνειδισα ἐκείνους ὅπου ἀρχισαν νὰ δείχνουν κακὰ ἔθη· ὅποιοι βάλλουσι καὶ τὰ παιδία τους ὅσον εἶναι μικρὰ εἰς διδάσκαλον, καί, ὅταν αὐξηθῶσι καὶ ἔλθωσιν εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν μεираκίων, τὰ ἀφήνουσι καὶ ἐξαπολοῦνται, ὅπου πρέπει μάλιστα τὸ ἐναντίον νὰ ἔχουν περισσοτέραν εὐλάβειαν καὶ φύλαξιν εἰς αὐτά, παρὸ ὅτε ἦσαν παιδία. Καὶ τίς οὐδὲν οἶδεν ὅτι τὰ σφάλματα τῶν παιδίων εἶναι μικρὰ καὶ εὐκολὰ διορθώνονται, καὶ ἴσως σφάλλουσι τὰ παιδία ὑπὸ ἀμελείας τῶν διδασκάλων καὶ τῶν γονέων; τὰ δὲ ἀδικήματα τῶν νέων πολλάκις γίνονται μεγάλα καὶ ἀνυπόφορα, λέγω πολυφαγία καὶ γαστριμαργία, καὶ κλεψία τοῦ πλούτου τῶν γονέων, ζάρια, μεθυσία, ἔρωτες κορασίδων καὶ μοιχεΐαι. Τὴν ὀρμὴν λοιπὸν τούτων τῶν νέων πρέπει νὰ τὴν κρατοῦμεν σφιγκτὰ καὶ δεμένην μετὰ ἐπιμελείας, διότι αἱ ἡδοναὶ εἶναι πρᾶγμα ἀκράτητον καὶ ἀπολελυμένον καὶ ἀσύστατον καὶ ἔχει χρεῖαν χαλιναρίου, ὥστε ὅσοι οὐδὲν κρατοῦσι μετὰ ἐπιμελείας τὴν ἡλικίαν τῶν νέων, αὐτοὶ ἴδια δίδουσιν ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν νὰ χαλοῦνται οἱ νέοι. Πρέπει λοιπὸν τοὺς φρονίμους πατέρας, εἰς τὸν καιρὸν τῆς νεότητος μάλιστα, νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ φυλάσσουν καὶ νὰ σωφρονίζουσι τοὺς νέους, διδάσκοντας, φοβερίζοντας, παρακαλοῦντας, συμβουλεύοντας, ὑποσχομένους πολλὰ καλὰ, καὶ ἀναφέροντας παραδείγματα διάφορα τῶν παλαιῶν, ὅτι τινὲς ἔπεσαν εἰς μεγάλην συμφορὰν διὰ τὴν ἡδονήν, καὶ ἄλλοι πάλιν διὰ τὴν ὑπομονὴν εὐρήκασιν δόξαν καὶ ἔπαινον, διότι τὰ δύο αὐτὰ εἶναι τὰ θεμέλια καὶ ἡ ρίζα τῆς προκοπῆς, ἡ ἐλπίς τοῦ ἐπαίνου | καὶ τῆς Page 25 τιμῆς, καὶ ὁ φόβος τῆς τιμωρίας· καὶ ἡ μὲν ἐλπίς ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους προθυμοτέρους εἰς τὰ καλὰ ἔργα, ὁ δὲ φόβος ποιεῖ ραθυμούς καὶ ὀκνηροὺς εἰς τὰ κακὰ.

17. Καὶ πρέπει καθόλου νὰ ἐμποδίζομεν τοὺς νέους ἀπὸ τῶν κακῶν ἀνθρώπων τὴν συντροφίαν, διότι αἰείποτε μαυθάνουσι κά-

ποιον τίποτε ἀπὸ τὴν κακίαν τους. Τοῦτο δὲ ἔλεγέ το καὶ ὁ Πυθαγόρας ὁ σοφὸς σκεπαστὰ καὶ μὲ αἰνίγματα, ὅποια ἐγὼ θέλω τὰ ἐξηγηθῆ, ἐπειδὴ εἶναι μεγάλη βοήθεια εἰς τὴν προκοπὴν· ἔλεγε γοῦν ὁ Πυθαγόρας· «νὰ μὴ φάγετε τὰ ψάρια ὅπου λέγονται μελανούρια·» ἤγουν, μὴ συνδιατρίβετε μὲ μαύρους καὶ μελαγχολικοὺς ἀνθρώπους, διότι εἶναι πολλὰ πονηροί. «Μηδὲ νὰ ὑπερβαίνεις τὸ ζύγιν·» ἤγουν, νὰ μηδὲν ὑπερβαίνεις τὴν ἰσότητα καὶ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ νὰ εἶσαι δίκαιος. Καὶ «νὰ φεύγεις τὴν ἀργίαν καὶ ἀκαμασίαν, καὶ νὰ προβλέπεις πῶς νὰ εὖρης τὴν ἀναγκαίαν τροφήν ». Καὶ «νὰ μὴ δίδεις τὸ δεξιόν σου χέριν εἰς καθ' ἓνα·» ἤγουν, μὴ ποιήσεις φιλίαν μὲ ὅποιον τύχη. Καὶ «νὰ μὴ φορεῖς στενὸν δακτυλίδιν·» ἤγουν, νὰ εἶσαι ἐλεύθερος καὶ νὰ μηδὲν εἶσαι ἀκαμάτης καὶ ὀκνηρός. Καὶ «νὰ μὴ σκαλεύεις τὴν ἐστίαν μὲ σίδηρον·» ἤγουν, νὰ μὴ παρακινεῖς θυμωμένον ἄνθρωπον, ἀλλὰ νὰ ὑπομένεις τὸν ἀράθυμον ἄνθρωπον. Καὶ «νὰ μὴ τρώγεις καρδίαν·» ἤγουν, νὰ μὴ δαμάζεις καὶ βλάπτεις τὴν ψυχὴν σου μὲ φροντίδας καὶ κακὰς φαντασίας. Καὶ «νὰ ἀπέχεις ἀπὸ τὰ κουκία·» ἤγουν, φεῦγε τὰ πολιτικὰ πράγματα, διότι οἱ παλαιοὶ μὲ κουκία ἐψήφισαν καὶ ἐχειροτονοῦσαν τὰ ὄφθικια. Καὶ «νὰ μὴ βάλλεις ψωμὶν εἰς κατουρουάλιν·» ἤγουν, μηδὲν εἰπῆς φρόνιμον καὶ καλὸν λόγον πονηροῦ καὶ κακοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ λόγος ἐναι τροφή τῆς ψυχῆς καὶ μαινέει καὶ μαγαρίζει τον ἢ πονηρία τῶν κακῶν ἀνθρώπων. Καὶ «ὅταν φθάσης εἰς τὰ σύνορα, μὴ ποιήσης ἀποστροφὴν·» ἤγουν, ὅταν γηράσης καὶ μέλλεις νὰποθάνης, ὑπόμενε καὶ μηδὲν λυπεῖσαι πολλά.

Ἄς στραφῶ πάλιν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὸ προκείμενον τοῦ λόγου. Λοιπόν, ὡσάν τὸ εἶπα, πρέπει μάλιστα ἀπὸ τὰ ἄλλα ὅλα νὰ φυλάσσομεν τοὺς νέους ἀπὸ τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς κόλακας καὶ εἰπεῖν ἤθελα ἐκεῖνο ὅπου λέγω πολλάκις εἰς πολλοὺς πατέρας, ὅτι οὐ | δὲν ἐναι χειρότερον γένος ὅπου νὰ ξεσφονδουλίζει τοὺς νέους ὡσάν τὸ γένος τῶν κολάκων, ὅποιοι παντε-

λῶς σύρριζα ἐξολοθρεύουσι πατέρας καὶ παιδιά, καὶ ἀφανίζουσι τὸ γῆρας καὶ τὴν νεότητα, καὶ ἔχουσι δόλον ἀφυκτον εἰς τὰ συμβουλευμάτα τους, τὴν ἡδονήν. Οἱ πατέρες συμβουλεύουσι τὰ παιδιά νὰ μὴ παραπίνουν, καὶ ἐκεῖνοι συμβουλεύουσι νὰ μεθοῦν· νὰ σωφρονοῦν, καὶ ἐκεῖνοι νὰ εἶναι πόρνοι. Οἱ πατέρες θέλουσι νὰ κρατοῦσι τὰ χέρια, καὶ οἱ κόλακες παραινοῦσι νὰ ἐξοδιάζουν· καὶ πάλιν οἱ πατέρες παραινοῦσι νὰ ἐργάζονται τὰ παιδιά, καὶ οἱ κόλακες θέλουσιν ὅτι νὰ εἶναι ἀκαμάται, καὶ λέγουσιν ὅτι ἡ ζωὴ μας ὅλη ἐστὶν μία στιγμή τοῦ καιροῦ καὶ πρέπει νὰ ζοῦμεν, ἀλλ' οὐχὶ νὰ παραζοῦμεν· καὶ λέγουσι· τί θέλετε νὰ βάλλετε κατὰ νοῦν τοὺς φοβερισμοὺς τοῦ πατρός; λυσσόγερος ἐστὶν καὶ ἀράθυμος ἄνθρωπος, καὶ σύντομα θέλομεν τὸν θάψει, καὶ πολλάκις συμβουλεύουσι κάποιον νὰ πάρῃ γυναικᾶ ἐξαπολυμένην καὶ πολιτικὴν· καὶ κλέπτουσι καὶ ἀφανίζουσι τὸν βίον ὅπου φυλάσσουν οἱ πατέρες διὰ τὸ γῆρας. Μιαρὸν λοιπὸν καὶ ἀκάθαρτον ἐστὶν τὸ γένος τῶν κολάκων, διότι εἶναι ὑποκριταὶ καὶ ψεῦσται τῆς φιλίας καὶ ἐτι οὐδὲν τολμοῦσι νὰ εἰποῦν ποτὲ λόγον μετὰ παρρησίας. Καὶ τῶν μὲν πλουσίων εἶναι κόλακες, τοὺς δὲ πένητας καταφρονοῦσι, καὶ ζοῦσι μόνον μὲ νόημα καὶ ἀπλὸν λόγον ὅπου νὰ ἤθελαν ὀρίσει οἱ πλούσιοι, ὁποῖους ἡ τύχη τοὺς ἐποίησεν ἐλευθέρους, αὐτοὶ θεληματικῶς γίνονται δοῦλοι· καὶ, ὅταν οὐδὲν ὑβρίζονται καὶ καταγελῶνται, τότε τὸ ἔχουσι εἰς μεγάλην ὕβριν, διότι οὐδὲν ἐλπίζουσι νὰ ἀπολάουσιν τίποτε. Ὡστε εἴαν οἱ πατέρες θέλουσι νὰ παιδεύσουν καὶ νὰ προκόψουν καλὰ τὰ παιδιά τους, ἄς διώξουσι τὰ μυσαρὰ θρέμματα καὶ γεννήματα τῶν τοιούτων ἀνθρώπων· ἄς διώξουσι καὶ τὰς ἀτυχίας τῶν κακῶν συμμαθητῶν, διότι οἱ κακοὶ συσχολίται ἱκανοὶ εἶναι νὰ διαφθείρουν καὶ τὴν ἀγαθὴν καὶ ἐνάρετον φύσιν. Καὶ αὐτὰ ὅσα εἶπα εἶναι καλὰ καὶ ὠφέλιμα.

18. Πάλιν οὖν λέγω ὅτι οἱ πατέρες νὰ μηδὲν εἶναι φυσικὰ σκληροὶ καὶ τραχεῖς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις νὰ συγκαταβαίνουν εἰς σφάλματα τινὰ τῆς νεότητος, καὶ νὰ ἐνθυμοῦνται ὅτι ποτὲ καὶ

Page 27.

αὐτοὶ ἦσαν παιδιά. Καί, ὡσάν οἱ ἰατροὶ σμίγουσιν εἰς τὰ πικρὰ φάρμακα τὰ γλυκέα καὶ ἀπατῶσι τὸν ἀσθενῆ διὰ τὴν ὑγείαν του, οὕτω πρέπει καὶ τοὺς πατέρας νὰ σμίγουσιν εἰς τοὺς ὄνειδισμοὺς τῶν παιδίων γλυκέα τινὰ καὶ ἀγαθὰ λόγια· καὶ ποτὲ μὲν νὰ ἀχαινίζομεν τὸ χαλινάριν εἰς τὰς ἐπιθυμίας, ποτὲ δὲ νὰ τὸ κρατοῦμεν καὶ μάλιστα εὐκόλα ἄς ὑποφέρωμεν τὰ σφάλματα τῶν παιδίων, διότι πρέπει τὸν πατέρα νὰ ἔναι ὀξύθυμος περισσότερον παρὰ βαρύθυμος καὶ νὰ μένει εἰς αὐτὸν ἡ ὀργὴ πολὺν καιρὸν. Καλὸν ἔναι εἰς τινὰ σφάλματα νὰ δείχνωμεν ὅτι οὐδὲν κἂν τὰ γινώσκωμεν, ἀλλὰ ἄς δείχνωμεν ὅτι ἢ διὰ τὸ γῆρας οὐδὲν βλέπομεν οὐδὲ ἀκούομεν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ὥστε πολλὰ ὅπου γίνονται, βλέποντάς τα, νὰ μὴ βλέπομεν· καὶ ἀκούοντας, νὰ μηδὲν ἀκούομεν. Καὶ τί θαυμαστὸν ἔναι ἂν ὑποφέρωμεν τὰ σφάλματα τῶν φίλων μας, νὰ ὑποφέρομεν καὶ τὰ παιδιά; Πολλάκις μεθύουσιν οἱ δοῦλοι καὶ οὐδὲν τοὺς ὄνειδίζομεν. Πολλάκις ἐκράτησας τὰ χερίά σου, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτησαι. Ἐβαρυγόμησας ποτέ, εἶδες ποτὲ τὸν υἱὸν σου ἢ νὰ πάρῃ μοσχάριν ἀπὸ τὴν ἀγέλην σου, ἢ νὰ μυρίσει ἀπὸ κρασὶν ἢ ἀπὸ ἄλλην τινὰ μυρωδίαν ἐρωτικήν, σιώπησον καὶ δεῖξαι ὅτι οὐδὲν γινώσκεις τίποτε. Τοῦτον τὸν τρόπον πωλοδαμνεῖται καὶ γυμνάζεται ἡ νεότης.

19. Καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς νέους εἶναι δεδουλωμένοι εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ οὐδὲν ὑπακούουσιν εἰς τοὺς ὄνειδισμοὺς, πρέπει νὰ τοὺς ὑπανδρεύσομεν, διότι ὁ γάμος ἔναι βέβαιος καὶ ἀσφαλῆς δεσμὸς τῆς νεότητος καὶ πρέπει νὰ προξενουῦμεν τῶν παιδίων μας γυναῖκας ὅπου νὰ μηδὲν εἶναι πολλὰ εὐγενικώτεραι καὶ πλουσιώτεραι, διότι φρόνιμον καὶ καλὸν ἔναι νὰ ὑπανδρευθῇ καθεὶς κατὰ τὴν τάξιν του· διότι ὅσοι ὑπανδρεύονται μὲ πολλὰ καλλίτερὴν τοὺς συμπευθερίαν οὐδὲν εἶναι ἄνδρες τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ δοῦλοι τῶν προικίων καὶ τῆς εὐγενείας.

20. Ὀλίγα τινὰ ἔτι θέλω εἰπῆ καὶ ἀπεκεῖ νὰ καταπαύσω τὸν λόγον· πρέπει τοὺς πατέρας λοιπὸν νὰ μηδὲν σφάλλουν αὐτοί,

ἀλλὰ νὰ ποιοῦν ὅσα πρέπει· καὶ νὰ ἔναι ὁ βίος τῶν πατέρων εἰς τοὺς νέους παράδειγμα καὶ τύπος τῆς παιδείσεως· διότι, βλέποντες ὡσᾶν εἰς καθρέπτην εἰς τὸν βίον τῶν γονέων, φεύγουσι τὰ ἄπρεπα ἔργα καὶ λόγια· διότι ὅσοι κατηγοροῦσι τὰ σφάλματα τῶν παιδίων τοὺς συμβαίνει ὅτι αὐτοὶ ἀτοί τους ἴδια | ὑβρίζονται. Ἐπειδὴ Page 28 ὅσα ποιοῦσι τὰ παιδιά ὅπου ὑβρίζονται ποιοῦσι καὶ αὐτοί· καὶ ὅσοι δὲ ζοῦσιν ἄπρεπα καὶ αἰσχρά, οὐδὲν ἔχουσι παρρησίαν νὰ ὀνειδίσουν τὰ παιδιά τους· καὶ ἔτι γίνονται σύμβουλοι καὶ διδάσκαλοι τῶν παιδίων εἰς τὰ κακὰ καὶ μεγάλα σφάλματα· διότι ὅπου οἱ γέροντες εἶναι ἀναίσχυντοι, ἀνάγκη ἔναι ὅτι νὰ εἶναι οἱ νέοι ἀναιδέστατοι· πρέπει γοῦν εἰς σωφρονισμὸν τῶν παιδίων νὰ διδάσκομεν καὶ νὰ παρακινουῦμεν αὐτὰ εἰς ὅσα πρέπει, καὶ νὰ μιμηθοῦμεν τὴν Εὐριδίκην, ὅποια ἦτον σκλαβούνα τρισβάρβαρος, ὅμως ἐπαίδευσε τὰ παιδιά της ὡσᾶν ἔπρεπε καὶ δείχνει καλὰ τὴν ἀγάπην ὅπου ἔβαλεν εἰς τὰ παιδιά της τὸ ἐπίγραμμα, ὅποϊον ἀνέθηκεν εἰς τὰς Μούσας· ἔχει δὲ οὕτως· «ἀνέθηκεν ἡ Εὐριδίκη εἰς τὰς Μούσας τὸν πόθον ὅπου εἶχε φυσικὰ εἰς τὴν ἀρετὴν· διότι, τὰ παιδιά της καλὰ καὶ ἂν ἦσαν πολλοῦ καιροῦ καὶ εἰς ἡλικίαν, ἐκοπίασε καὶ ἔμαθαν τὰ γράμματα ὅποια εἶναι σύμβολα καὶ σημεῖα τοῦ λόγου.» Τὸ μὲν νὰ παιδευθῆ κανεὶς εἰς τὰς προειρημένας ἀρετὰς ἔναι πρᾶγμα ὅπου ὑπερβαίνει τὰς παραγγελίας τῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ νὰ μιμηθῆ κανεὶς τὰ περισσότερα θέλει πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ σπουδὴν καὶ βοήθειαν ἀπὸ τὴν τύχην· ἀλλ' ὅμως δύναται νὰ τὸ κατορθώσῃ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις.

Τέλος καὶ τῷ θεῷ χάρις.

Ἐτυπώθη εἰς τὴν Βενετῖαν ἐν οἰκίᾳ Βαρθολομαίου τοῦ Καλλιγράφου.
 ,αφμδ', μηνὸς Ἰανουαρίου β'.